

עמדת איגוד המתכננים בישראל

לתזכיר חוק מוצע - חוק חידוש ופיתוח חבל התקומה, תשפ"ד 2024

במהלך החודשים האחרונים, איגוד המתכננים בישראל, יזם וקידם מהלכים שונים שעסקו בתכנון וניהול שיקום אזורי האסון בדגש על דרומה של הארץ. זאת מתוקף תפקידו כאיגוד מקצועי הרואה חשיבות רבה לתרום מהידע המקצועי בתחום התכנון לטובת שיקום האזורים שנפגעו בעקבות אירועי אוקטובר 23. בין היתר, קיימנו סדרה של דיונים מקצועיים ובהם דיון של פורום מקצועי של מומחים שלמד על הנעשה מאזורי אסון במקומות שונים בעולם, ופיתחנו מתווה למגוון כלי תכנון וניהול אזורי לסיוע בשיקום הישובים הקהילות שנפגעו באזור הדרום.

הערות עקרוניות

1. ברוב הישובים הכפריים והעירוניים באזור האסון קיים תכנון עדכני מתארי ומקומי, מלאי מספק של דיון, שטחי תעסוקה ומנגנוני פיתוח כלכלי ותשתיות – לכן נראה על פניו שיצירת מוסד חדש לתכנון- אינו נדרש ומהווה **בזבוז** משאבי כוח אדם וכסף. במקום זאת, יש לתת משקל רב יותר לתמיכה ולקידום של הביצוע והיישום של תכניות המתאר ולשם נדרש להפנות את המאמצים המרוכזים המקומיים ושל משרדי הממשלה.
2. המלצתנו היא לבצע את כל הליכי התכנון במסגרת ה**ועדה המחוזית דרום**. איננו רואים כל צורך בהקמת מוסד תכנוני נוסף, מאחר וההספק והתפקוד של המוסדות הקיימים יכול להתמודד עם שינויי התכנון הנדרשים ולבצע אינטגרציה מלאה שלהם עם תוכניות ארציות, מחוזיות ומקומיות אחרות.
3. הסעיף המקנה לוועדה החדשה את הסמכות לאשר תכניות שאינן בהלימה לתכניות מתאר ארציות ותכניות מתאר מחוזיות הינו שגוי ובעייתי. אנו מתריעים כי מדובר במנגנון שעלול להרוס שנים רבות של הסכמות ואיזון אינטרסים, דווקא במקום בו נדרשת עדינות ורגישות. הנזק שסעיף זה עלול לגרום הוא קריטי. קיים חשש סביר שהדבר ישפיע על החברה והסביבה באופן לא מבוקר.
4. הצעת החוק מבטאת תפישה של ריכוזיות ותכנון מלמעלה של מוסד חדש שאינו חלק אינטגרלי מ"השטח". לאור האירועים שקרו, זאת הזדמנות מצוינת לקדם גישה חדשה של ביזור סמכויות ותקציבים בידי המנהיגות המקומית- ראשי ישובים וראשי רשויות בשת"פ עם הועדה המחוזית הקיימת שיאפשרו להם לקדם את יישום התכנון, סדרי קדימויות ולענות היטב לצרכים המקומיים והאזוריים כפי שהם חווים את האתגרים התכנוניים, החברתיים והכלכליים היומיומיים.
5. יש לסייע תקציבית ואדמיניסטרטיבית, בשת"פ עם תושבי האזור כולו בקידום פלטפורמה לניהול השיתוף האזורי כדי להשיג את המטרות המשותפות לכלל האזור.
6. הצעת החוק מתמקדת גאוגרפית במרחב צר הכולל את טווח 7 ק"מ ויש בו טעם לפגם מבחינה של תכנון אזורי מרחבי רב ממדי. לעמדתנו המקצועית לא ניתן לייצר תכנון מושכל בהסתכלות צרה. נדרשת גישה אזורית רחבה יותר. יתרה מזאת, שיקולים נקודתיים עלולים לפגוע בתכנון ראוי ומיטיב לכלל האוכלוסיות שבמרחב, לגרום לבזבוז משאבים וליצירת תחרות ואפליה פוגעניים לטווח ארוך ועוד.

במידה ויוחלט על הקמת מוסד תכנון חדש, על אף שאיננו רואים צורך בו, להלן הערותינו:

1. סעיף 40א (הרכב הוועדה):

הצעת החוק אינה מפרטת מי הם משרדי הממשלה שיוצגו במוסד תכנון זה. השארת ההחלטה פתוחה מזמינה קבלת החלטות שאינן לוקחות בחשבון נושאים חשובים ובהם היבטי חברה וסביבה שנדרשת בהם מחויבות והתמחות, ולכן אנו ממליצים לקבוע את ההרכב כבר עתה.

מאחר שמדובר באזור חקלאי בעל רגישות סביבתית יוצאת דופן, אנחנו ממליצים לקבוע בחוק ששניים מהחברים בוועדה החדשה יהיו נציגי משרד החקלאות והמשרד להגנת הסביבה.

בנוסף, יש חשיבות לכלול בוועדה נציגי ארגונים חברתיים, ארגוני רווחה, ארגונים שעיסוקם בתחום הקהילתי, בריאות הנפש והעבודה הסוציאלית. אנו רואים בכך חשיבות רבה לאור המורכבות החברתית של האזור והצורך בהתמודדות ארוכת טווח עם הטראומה הקולקטיבית.

2. סעיף 40ב (תחום פעילות הוועדה):

תחום פעילות הוועדה הינו עניין קריטי שיש להביאו להחלטת הכנסת, ולא לקבוע אותו באמצעות צו שר ואישור ממשלה. אנו סבורים שיש להגדיר את תחום פעילות הוועדה בהצעת החוק ולבסס אותו על תחום השיפוט של הרשויות המקומיות והמועצות האזוריות שנפגעו במהלך התקפת ה-7.10. כמו כן, אנו מציעים לבטל את האפשרות להסמיך וועדות נוספות מסוג זה באמצעות צו שר. החוק עלול לאפשר הקמת וועדות נוספות בכל מקום שהוא בארץ, גם אם אין למקומות אלה שום קשר לאנשים והקהילות שנפגעו ב-7.10.

3. סעיף 40ג (סמכויות הוועדה):

כמי שמכירים היטב את תחום התכנון והבנייה, אנו סבורים שאין לאפשר לוועדה החדשה סמכויות שיחליפו או ייתרו את עבודת הוועדות המקומיות. לוועדה מקומית יש ראייה, ידע וצרכים ייחודיים, שלא נמצאים בידי הדרג הארצי, ששולט בוועדה המוצעת. סעיף זה מעלה חשש שיאשרו תוכניות בניגוד לדעתה של הוועדה המקומית, באופן שייצר חוסר התאמה תכנוני מקומי, חסר יכולת להתמודד עם הפיתוח המוצע ופגיעה באינטרסים מקומיים – דבר שיחליש את המרחב המטופל ויקשה על ההתמודדות עם המשבר. באופן דומה, אנו מתנגדים לסעיף שעוסק בסמכויות רישוי שיהוו מסלול עוקף לוועדות המקומיות ולרשויות הרישוי שלהן. אין לכך מקום במדינה מתוקנת ועל אחת כמה וכמה באזור שנמצא בתהליך שיקום.

בנוסף, אנו ממליצים למחוק את הסעיפים המקנים לוועדה החדשה סמכויות השקולות לאלה של המועצה הארצית, הולקח"ש והוולחוו"ף. נזכיר כי מדובר בוועדות ייחודיות, בעלות ראייה והתמקצעות ספציפיות שלא נמצאים בידי וועדה זו, בשל הרכבה ותפקידיה.

איגוד המתכננים בישראל
رابطه المخططين في اسرائيل
ISRAEL PLANNERS ASSOCIATION

5. סעיף 40ה- יועץ סביבתי לוועדה : במידה והוועדה תקום, יש לקבוע כי היועץ הסביבתי שלה יהיה נציג המשרד להגנת הסביבה. הפרטת תפקיד היועץ הסביבתי, כפי שהחוק מציע, עשויה לפגוע באיכות התוצר התכנוני, דווקא במקום בו הסביבה היא גורם משיכה חזק לאוכלוסייה שנפגעה כה קשות.

6. סעיף 40ז- (סמכויות וועדת משנה) : יש לשנות סעיף זה כך שסמכויות וועדה המשנה יהיו מוגבלות משמעותית ביחס לסמכויות המליאה, ובוודאי שלא לאפשר לה לאשר תכניות שהופקדו. אין כל היגיון לתת לוועדת משנה, שמורכבת ממעט חברים, את אותן הסמכויות שיש למליאה בהרכבה המלא והרחב ביותר.

7. סעיף 40ג (עררים) : בסעיף זה נקבע כי החלטות הוועדה יהיו סופיות ולא ניתן יהיה להגיש כנגדן ערר. מדובר בסעיף בעייתי ופוגעני, דווקא אל מול מוסד תכנון כה חזק ולא מאוזן. יובהר כי היעדר אפשרות להגיש ערר תאלץ תושבים לגשת להליכים משפטיים יקרים ומתישים, דבר שלמעשה יעכב את הליכי התכנון. מדובר בתושבים שעברו מספיק תלאות, אין צורך להערים עליהם קשיים נוספים. במקום סעיף זה, יש לקבוע כי תינתן אפשרות ערר למועצה הארצית, באותו אופן בו ניתן להגיש ערר נגד החלטת ועדה מחוזית.